

Köhler, Piotr

Sesja Współczesny rzut oka na początki ochrony przyrody w Polsce (Warszawa, 21 grudnia 1998 r.)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 44/1, 203-205

1999

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

2) Współpraca z Dyrekcją Wigierskiego Parku Narodowego na temat rekonstrukcji historycznej Stacji Hydrobiologicznej na Jeziorze Wigry oraz przygotowanie anglojęzycznego wydawnictwa, dotyczącego tejże Stacji (współautorzy prof. G. Brzęk z KHNiT PAN oraz dr M. Kamiński z Wigierskiego Parku Narodowego).

3) Upowszechnianie historii nauki i techniki

a) Promocja książki W. Grębeckiej pt. *Wilno–Krzemieniec...*, zorganizowana wspólnie z wyd. Retro-Art (kwiecień 1998);

b) Współdział w promocji książki A. Abramowicza *Rzeczy, idee...*, zorganizowanej w Łodzi przez środowisko archeologów.

Tabela 1

Wyszczególnienie	Członkowie Komitetu		Liczba Komisji, Sekcji, Zespołów	Łączna liczba członków Komisji, Sekcji, Zespołów	Liczba zebrań		
	Ogółem	W tym członków PAN			plenarnych	Prezydium	Komisji, Sekcji, Zespołów
Komitet Historii Nauki i Techniki PAN Przewodnicząca: prof. dr Irena Stasiewicz-Jasiukowa	40	2	7 komisji + 3 podkomisje	85	4	2	6

Halina Lichočka
(Warszawa)

SESJA WSPÓCZESNY RZUT OKA NA POCZĄTKI
OCHRONY PRZYRODY W POLSCE (WARSZAWA, 21 GRUDNIA 1998 R.)

W dniu 21 grudnia 1998 r. odbyła się w Pałacu Staszica w Warszawie sesja zorganizowana przez Komisję Historii Nauk Przyrodniczych Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN oraz Zespół Historii Biologii przy Instytucie Historii Nauki PAN pt.: *Współczesny rzut oka na początki ochrony przyrody w Polsce*. Została ona poświęcona 50-tej rocznicy śmierci prof. Adama Wodziczki (1887–1948). Na sesję złożyły się cztery referaty:

W pierwszym wystąpieniu pt. *Koncepcja ochrony przyrody Mariana Raciborskiego* mgr Beata W ó j c i k (doktorantka Instytutu Botaniki UJ) omówiła historię prawnych podstaw ochrony przyrody i na tym tle – koncepcje M. Raciborskiego (oparte głównie na ideach H. Conwentza), jego obie publikacje z zakresu ochrony przyrody (w tym pierwszą w literaturze polskiej – *Zabytki przyrody* z 1908 r.) i działalność na polu propagowania idei ochrony przyrody (jedne z pierwszych w świecie wykłady z ochrony przyrody w Uniwersytecie Lwowskim, a następnie w UJ, popularne wykłady w różnych miastach Galicji).

Centralnym punktem sesji był referat prof. dr hab. Zbigniewa M i r k a (Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków) pt.: *Aktualność myśli Jana Gwalberta Pawlikowskiego na tle współczesnych trendów ochrony przyrody*. Prelegent poruszył wiele zagadnień związanych z ochroną przyrody, zawartych w pismach J.G. Pawlikowskiego; najważniejsze z nich to: podstawy prawne i organizacyjne, ogólnokulturowy etyczny wymiar ochrony przyrody, znaczenie umiędzynarodowienia ruchu ochrony przyrody, społeczny ruch ochrony przyrody (np. działająca od 1927 r. Liga Ochrony Przyrody), zasada nadrzędności dobra wspólnego, znaczenie edukacji, idea ochrony przyrody w ramach ruchów regionalnych, idea ekorozwoju (planowanie przestrzenne). Omówił również aktualność tez Pawlikowskiego o ochronie przyrody, w tym uświadomienie, że ochrona przyrody nie jest emenacją nauk biologicznych, ma wiele wspólnego z etyką, a przyrodę należy chronić dla niej samej.

Po tych dwóch referatach rozwinęła się dyskusja, której uczestnicy zwracali uwagę na ciągłą aktualność tez Pawlikowskiego, sformułowanych ponad 70 lat temu (bo np. nadal ponawiane są próby zalesiania muraw kserotermicznych, ewidencja obiektów przyrodniczych godnych ochrony nie jest aktualizowana od czasów Raciborskiego i Pawlikowskiego), wskazywali na źródła polskiej ochrony przyrody w romantyzmie. Omawiano również takie zagadnienia, jak: „ecospirituality”, humanistyczne aspekty ochrony przyrody, duchowość itp.

Po przerwie mgr Magdalena M u l a r c z y k (Ogród Botaniczny UW) przedstawiła referat pt.: *Hugo Conwentz (1855–1922) – botanik i organizator ochrony przyrody*, w którym omówiła na tle biografii H. Conwentza jego dokonania w dziedzinie ochrony przyrody w Prusach – Państwowego Urzędu Ochrony Pomników Przyrody). Ostatnim wystąpieniem sesji był referat dr Wandy G r e b e c k i e j (Instytut Historii Nauki PAN, Warszawa) pt.: *Adam Wodziczko a Jan Svatopluk Procházka – dyskusje i podobieństwa*. Po krótkim przypomnieniu biografii obu przyrodników (J.S. Procházka (1891–1933), od 1911 r. – kustosz zbiorów paleontologicznych i geologicznych Praskiego Muzeum Historii Naturalnej, od 1919 r. prowadził wykłady z ochrony przyrody) prelegentka przedstawiła podobieństwa i różnice w ich zapatrywaniu na ochronę przyrody, np. to, że

propagowali idee ochrony przyrody wśród wszystkich warstw społeczeństwa, sądzili, że przyszłość szaty roślinnej należy do roślinności wtórnej, powstałej w wyniku działania człowieka, obaj sądzili również, że ochrona pojedynczych obiektów przyrodniczych jest niewystarczająca. Różnili się w szczegółowych koncepcjach ochrony przyrody: Prochazka zatrzymał się na etapie postulatywnym, a Wodziczko przedstawił koncepcję całościową. Prochazka występował przeciwko konserwatorskiej idei H. Conwentza, Wodziczko uważał je za jeden z ważnych elementów strategii ochrony przyrody. Obaj mieli odmienne zapatrywania na rolę wychowania: Wodziczko sądził, że ochronę przyrody należy tylko propagować, Prochazka natomiast twierdził rewolucyjnie, że należy zmienić cały model kultury europejskiej skierowanej przeciw przyrodzie, służyć temu miałyby m.in. rewizja kanonu lektur szkolnych.

W dyskusji kończącej sesję zwrócono uwagę na brak wśród przedstawionych w referatach postaci – zoologów, którzy wcześniej niż botanicy rozpoczęli starania o ochronę przyrody.

Ogólny wydźwięk zarówno sesji, jak i dyskusji był pesymistyczny: partykularny, doraźny interes ekonomiczny coraz łatwiej zwycięża (również w Polsce) nad ogólnoziemskim, podstawowym interesem ludzkości, jakim jest jej dalsze trwanie, a ochrona przyrody na obecnym jej poziomie skuteczności może tylko w niewielkim stopniu opóźnić nieuchronny tragiczny finał.

Przypis

¹ Wszyscy prelegenci są równocześnie członkami sekcji Historii Botaniki PTB.

Piotr Köhler
(Kraków)

III SYMPOZJUM BIOGRAFISTYKI POLONIJNEJ.
LOSY POLAKÓW NA OBCZYŻNIE I ICH WKŁAD W ROZWÓJ KULTURY
I NAUKI KRAJÓW OSIEDLENIA NA PRZESTRZENI WIEKÓW.
RZYM, 25–26 WRZEŚNIA 1998

Inicjatorem i organizatorem sympozjum był dr hab. Zbigniew Andrzej Judycki z Paryża, mający na swoim koncie 11 tomików „Kwartalnika Biograficznego Polonii”. Jest to publikacja wydobywająca z cienia lub niepamięci osobistości polonijne, najczęściej aktualnie czynne. Specyficzna jest postać publikowanych tam biografii. Większość to właściwie autobiografie, stąd forma zapisu nie jest